

λιστα όταν μπορεί να το κάνει άτιμώρητα και σύγουρα, να δείξει τη χτηνώδικη δύναμή του. "Αξάφνα όμως η αρχηγός μας πού πήγαινε λίγο από μας πιο μπροστά και στη μέση της στρατας, στάθηκε. Γύρισε. Τους κοίταξε κατάμουτρα. Τράβηξε λές το μπαστούνι του, σά να τράβαε σπαθί, και το κράτησε στον αέρα. Κανένα δεν άγγιξε. Τους πέταξε δυό λόγια. Θυμωμένος, άποφασισμένος. Πώς δεν ντρέπονται. Πώς δεν τους φοβάται. Σαστίσανε. Διαλυθήκανε. Άπομείναμε οι δέκα έμεις και ξεκολευθήσαμε ακόμη πιο ήσυχα το δρόμο.

— «Μά μπράβο σου, τού λέω, για τού κουράγιο!»

— «Καλέ, τίποτα! μου άποκρίνεται χαμογελώντας. Δεν είτανε κουράγιο. Προφύλαξη μονάχα και φρονιμάδα.»

Κι ελήθεια, ένας από τους δικούς μας, πού μ'ε είχε παραιτήσει, πιθανό γιατί δεν ήθελε μπελάδες, ένας ήμορφος νιός με τ'α μάθρα τ'α γένεια, ένα παλληκάρι, έμπλεξε με τους λεγόμενους, πού τον είδανε ναπομακρύνεται, τού οριχτήκανε, και τόν άνταμώνσαμε π'αρκεί, με λαθωματιές στο πρόσωπο, με τ'α αίμα πού έρρεγε, κοιτάμενος ο δύστυχος καταγής άφρασιμένος. Η φρονιμάδα του άφρονουό δεν τού βγήκε σε καλό.

Τέτοια τού πολέμου τ'α ψυχολογικά. Για να σε σέβεται ο άχτρός σου πρέπει τόν άχτρό σου πρώτα να σέβεται. Μπαστούνια έμεις δε βλοπούμε, μήτε τ'α χειμαζόμενοι για πολυ πιο γαρές από τ'α μπαστούνια λογαριάζω τις ιδέες. Μά τ'αθροπινά παντού τ'α ίδια: ο άθροπος έχει τάση να χτυπή όποιονε ελίπει, άδυνατώτερος του. Και γιατί να είσαι τού λόγου σου ο άδύνατος, όχι, ο άλλος; Έρκοια γίνεται ο άλλος άδυνατώτερος φ'άνει να πιστέψης πως είσαι και σύ δυνατός. Τότες καλύτερα τ'ο πιστέθει και κείνος. Μή λές, μή θάρ'ής πως έχει φόβο μόνο για σένα, συλλογίσου πως κάποτε κι ο άντίπαλός σου σε φοβάται. Ο δάσκαλος συνήισε στην έξουσία. Σήμερις όμως άλλαζανε τ'α πράματα: η έξουσία τού ξεγλιστράει από τ'ο χέρι άμα έσύ τού κ'αμης παραχώρηση, θ'α νομίση πως έχει τήν άνάγκη του, λοιπόν πως η έθγενεία του και πάλι έξουσιάζει. Για τούτο θάρ'ήω η μισή γλώσσα δε θ'α πιάση ποτέ της. Πώς τ'ο θέλεις να νικήση, άφου άπαρχής τήν άδυναμία της μαρτυράει και μάάλιστα κηρύχεται: "Αλύπητα θ'α χτυπηθή κι από τις δυό μεριές. Τ'ης λείπει τ'ο πρόγραμμα, δηλαδή τ'ο θάρ'ός, δηλαδή και η δύ-

ναμη. Έσύ ο δημοτικιστής δεν είσαι κανένας ένοχος, κανένας φονιάς, κανένας πατροχτόνος ή πατριοχτόνος, μήτε να τ'ο θάλης με τ'ο νού σου πως πρέπει να δικαιολογηθής, πρέπει να δικαιολογηθί πρώτα ο δάσκαλος. Δε θ'α τού δώσης λόγο. Θ'α σου δώση. Κουράγιο άφτό σημαίνει λογική. "Οχι να ψιθυρίζης: «Ναι... είμαι... και δεν είμαι... δημοτικιστής... τ'ο άναγνωρίζω πως κάποτε... βέβαια... έχετε... δικιο... υπερθολές... κριμας!... α! και γώ σε πολλά συμφωνώ μαζί σας... ως τόσο... Θ'α παραδεχτήτε πιά και σεις...» Τίποτα! Να λές: «Και βέβαια πως είμαι δημοτικιστής, ενώ έσείς—δεν είστε!» Πές το άπλά όσο θέλεις, πές το με τρόπο, μα πές το ρητά. "Ο σοβαρός, ο τίμιος ο δάσκαλος θ'α σε πάρη άπο υπόληψη. Μπορεί και να σε άκούση. Νάρχισουμε τότες να ψιθυρίζουμε οι άλλοι. Άντίς να μοιάζης με παιδί πού τ'ο μαλλώνουμε, να φαίνεται κι από τ'ο ύφος σου κι από τ'ο στάσιμό σου πόσο άπορείς πού υπάρχουνε ακόμη φρόνιμοι άθροποι κι άκόμα δεν καταλάθανε τήν 'Ιδέα.

Μ' άφτά δεν είπαμε πως συβουλεύουμε τήν έπίθεση. Μά μήτε και τήν άμυνα. Τήν άξιοπρέπεια. Η άξιοπρέπεια σημαίνει πως τήν άξία σου τήν ξέρεις. Άν άξίζεις όμως, δε γίνεται να μην έχεις και κουράγιο. Σού συμφέρει κιόλας, άφου έτσι προσφάγεται. Θάρ'ής τάχα να σε δείρη κανείς, χωρίς νάντιδράσης; Άντιδράσεις. Είδεμή, θάρ'ή και δέφτερος, θάρ'ή και τρίτος να σε δείρη. Ποιος θ'α σε ψηφίση; Τ'ο κάτω κάτω λοιπόν έγωϊσμός και τ'ο κουράγιο. Μά είναι ο καλός, είναι ο άναγκαίος ο έγωϊσμός, έπειδή χρησιμέθει και στους άλλους. Πετρογιάννηδες δεν είμαστε και στην έρημο δε ζούμε. "Ο τι κάνουμε για μ'ας, τ'ο κάνουμε για όλους. Άπό τ'ο κουράγιο τ'ο δικό μου θ'α ώφεληθί κι ο σύμμαχος μου κι ο καθένας. Θ'α ώφεληθί κάθε πολίτης. Άς υποθέσουμε πως είμαι βουλευτής, πως έχω ένα γιά, πως είναι να πάη στρατιώτης και πως έներγησα ώςπου να τού βρεθώνε λόγοι άπαλλαγής. "Ο γιάς μου άπαλλάχτηκε, περηφανέθεται, τρελλαινείται από τ'η χαρά του. Έπρεπε η λύπη να τόν τρελλάνη. Άς γτάση, η πόλεμος, ως νικήθί στον πόλεμο η πατριδα, ζημιωμένοι άπό τόν πόλεμο κι ο βουλευτής και ο γιάς τού βουλευτή, όσο κι ο δεν πήγανε. Ζημιωμένοι μάάλιστα και προτού γίνη πόλεμος, γιατί τ'ο κακό τ'ο παράδειγμα φέρνει κακούς καρπούς, γιατί τ'ο σύστημα τ'ης απαλλαγής γενιμέθεται, δηλαδή ξεχνά τ'ο χρέος του ή καθένας, κι άμα τ'ο ξίχασε, και μόνο πού τ'ο ξίχασε, καταστρέφει τόν τόπο του, κατα-

στρέφει τόν άχτρό του, άναγκάζει τήν πατριδα του, άπολέμητα και μέσα στη μέση τ'ης ειρήνης, να νικήθί, να νικήθί κι ο ίδιος.

Τ'ο κακό τιμωριέται με τ'ο να ύπαρχη μονάχα. Η συνέργεια όλωνώνε βοηθάει και τ'ο άπομο. Συνέργεια, ήμόνοια. Η ήμόνοια είναι η άμυνα η άληθινή κ' η άληθινή έπίθεση. Με τ'η δύναμη τού νού, με τήν ένωση, με τ'ο κουράγιο — τ'α τρία μας τ'αξιώματα—δουλεύουμε και για μ'ας και για τους άλλους. Τί λέω; Δουλεύουμε και για τούς δασκαλους τούς ίδιους, άφου δουλεύουμε για τ'ο έθνος. Άν είναι η καθαρέθουσα έλευθρος, άπο τόν έλευθρο θ'α πάθουνε κι άφτοί. Συφέρο τους να τ'ο συλλογιστούνε. Και θ'α τ'ο συλλογιστούνε, δεν μπορεί. Άς χρωστούμε τ'ο πρώτο παράδειγμα και τ'ο πρώτο καλό στους πρόμαχους τ'ης 'Ιδέας, σταδέρφια. Η ένωση κατόπι θ'α καταντήση γενική και δύναμη να φέρη σε όληνη τήν 'Ελλάδα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Υ. γρ. Άφου τ'αγραφα έδω άφτά, μου ήρθε και μια είδηση από τήν 'Αθήνα, πού μου έκαμε τήν καρδιά μου περιέθλι. Συστήθηκε τώρα τώρα ένας Σύλλογος, μια 'Εταιρία η καθώς πολυ πιο σωστά τ'ο θέλει ο Πάλλης, ένα «'Αδερφάτο», Η έθνική γλώσσα. Σ'α να τ'οννοισα κι από μακριά πως ώρίμασε πιά τ'ο ζήτημα, πως κάτι έμελλε να γίνει, πως η Νίκη ζυώνει με τ'α χρυσά της τ'α φτερά. Σ'α να τ'αγραφα δια για 'Αδερφάτο μας τ'ο νεογέννητο. Μπράβο του, Άφ'το θ'α γιομίση τ'ο σκοπό μας. Θ'α μ'ας δώση ένωση και δύναμη συνάμα, με μόνο μας οδηγό τήν 'Ιδέα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΑΣ ΦΙΛΙ

"Ηθελα να ξαναζήσω τήν ημέρα, τήν ώρα, και τ'η στιγμή τού περασμένου, πολυ περασμένου τώρα, πρώτου μας φιλιού. "Ηθελα να ξαναζήσω όμοια κι άπαράλλαχτα με τόν ίδιο πόθο, τούς ίδιους παίμενους, τήν ίση συγκίνηση τ'ης ώρας εκείνης, μη τίποτα δεν ξανάρχεται, τίποτα δεν ξαναγυρίζει, ούτε η ώρα, ούτε ο άνθρωπος.

Και τ'ο σκέφτομαι όλα και με τ'η φαντασία γυρίζω σ'α περασμένον κι άπλώνω τ'α χέρια μου να πιάσω τού περασμένου τ'η σκιά: μ' άδεια τ'α χέρια μου άπομένουν και πιστή συντροφισσα μονάχα η ένθύμηση. Κι όμως αισιάνομαι άκόμα και τώρα τ'ο κάψιμο τού φιλιού σου και τήν άνατριχίλα τού κορ-

Η ΧΑΡΗ (τήνε σαρματάει). Μά, κ. Μουρή, περιττό!... Άφήστε τον ήσυχο τόν άνθρωπο...

Η κ. ΜΑΥΡΗ (έτοιμη πάντα να φύγει). Να τόν άρήσω ήσυχο; Τί λές, Χάρη μου; Πώς δεν έβαλε τελάλη να σ' άναζήταει στους δρόμους!.. Και πού δεν πήγε ο έρημος, και πού δεν πήγε... Κι όλο κλαίει, σύ μωρό παιδί... Κι όλο δένεται! (φεύγει τρέχοντας).

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Έλα, Χάρη μου, στο θεό σου! Τί τρέχει; Πές μου, τί τρέχει, να ζεις!..

Η ΧΑΡΗ. Τόνε σιχαίνουμαι... Τίποτ' άλλο.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Τόνε σιχαίνεσαι; Μή σου κακοφανεί, μα κι ο Κωστής τ'ο ίδιο μούλεγε προχτές βράδι σπίτι... Κι ο κ. Λάμπρος μιά φορά τ'ο ίδιο μούπε...

Η ΧΑΡΗ. Βλέπεις; Τόνε σιχαίνονται όλοι... Κι όμως ο κ. Λάμπρος με καταδικάζει να περάσω όλόκληρη τ'η ζωή μου μαζί του...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (άπορώντας). "Ο κ. Λάμπρος σε καταδικάζει;

Η ΧΑΡΗ. Άρησέ με. Παραλοτζουμαι και λέω άλλα τών άλλων... Μή με ξεσυγερίζεσαι... Στην κατάσταση πούμαι δε θέλω ξεσυνέσια... Έλα να πούμε τώρα τ'α δικά σου... Τάμαθκ... Μου τ'α είπε η μητέρα... Φαντάζουμαι πιά τ'η χαρά σου...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. "Ο κ. Λάμπρος έπέμεινε τόσο... Και σ'ο δεν τ'ο θέλεις!.. Είσαι μιά...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (χαμογελώντας κι αυτή). Είπα πως δεν τ'ο θέλα; Συφωναμέ με τόν Κωστή σε όλα... "Ο κ. Λάμπρος, πού μ'ας αγαπάει και τούς δυό τόσο πολυ, λέει πως ο Κωστής και γώ έχουμε τόν ίδιο χαραχτήρα...

Η ΧΑΡΗ. Συφωνατέ σε όλα!.. Και τί μεγαλυτερο καλό θέλετε άπ' αυτό;... Έχετε ό,τι σ'ας χρειάζεται για να περάσετε εύτυχισμένοι. Να σου πω, 'Ελενίτσα' τί χαροτά είν' αυτά πού κρατάς;

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ά, κάτι πού μούδωσε ο κ. Λάμπρος να τ'άντιγράψω. Ένα κεφάλαιο άπο τήν 'Εθνική του Κατήχητη. Δεν τ'ο φανταζόσαι τί σπουδαίο βιβλίό πού είναι!..

Η ΧΑΡΗ. Και μπορεί να μην είναι σπουδαίο; Έλα, κάθισε δώ, κοντά μου, 'Ελενίτσα. ("Η 'Ελενίτσα κάθεται σ'όν καναπέ, σ'ομά της). Διαβάσε μου τώρα λίγο... Έτσι περνάει κ' η ώρα... όσο νάρθει η μητέρα σου ή... άλλοίμονο... ο θεός σου!..

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (ξεδιπλώνει τ'α χαρτιά και διαβάζει). «"Ο Δάσκαλος: Παιδί μου, έχει όχτρούς η πατριδα μας. Έχει μεγάλους όχτρούς. "Οχτροί μας, κοντά στους άλλους, είναι κ' οι Βούλγαροι, πού πο-

λεμ'νε σήμερα τόν 'Ελληνισμό. Είρεις; τί άνθρωποι είναι οι Βούλγαροι; Τ'ο παιδί: Ναι, δάσκαλε. Οι Βούλγαροι είναι άνθρωποι τιποτένιοι, ληστές, φονιάδες. Ένας δικός μας μπορεί να στρώσει στο κοντόχιλιάδες άπ' αυτούς. "Ο δάσκαλος: "Οχι, παιδί μου. Οι Βούλγαροι είναι παλληκάρια, είναι πατριώτες. Σκοτώνουν και σκοτώνονται για τήν πατριδα τους σήμερα. Χτές άκόμα ξεσπλασθήκανε, κι όμως οι τόσο λίγο καιρό τ'ο κατακέρκνε να δείξουνε στον κόσμο πως υπάρχουνε. Είναι λαός ζωντανός. Δε βρήκανε Παρθενώνα οι Βούλγαροι, και πασιίζουνε σήμερα να τ'ομε φτειάζουνε μοναχοί τους, με τ'α χέρια τους. Και θ'α τ'ομε φτειάζουνε, γιατί τ'ο νοιώσανε πως πρέπει να έχουνε κι αυτοί Παρθενώνα δικό τους, άδιάφορο αν είναι φτειασμένοι με μάρμαρα ή με τ'α κόουφάρια τους».

Η ΧΑΡΗ (διακόπτοντας). Καλά 'ολ' αυτά, μα οι Βούλγαροι είναι όχτροί μας.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Να δεις πού τέτια έρώτηση, κάνει και τ'ο παιδί στο δάσκαλο. Κι ο δάσκαλος τού άπαντάει: (διαβάζει). «Με τ'ο να γελάμε τόν έαυτό μας, τίποτα δεν κερδίζουμε. Η ελήθεια μοναχά σώζει και τόν άνθρωπο και τ'α έθνη. Πρέπει να τόν ξέρουμε καλά τόν όχτρό μας, να ξέρουμε τις άρετές του, τ'η δύναμή του, για να μπορίσουμε

μου μου την ώρα κείνη και μονάχα πώς δεν τρέμει η φωνή μου, όπως έχετε τότες—θυμωσαι ; Και ζητάω, ζητάω, σαν τρελλός την σκιά του περασμένου !

“Ονειρα χρυσά, ελπίδες μαγεμένες, πύθους άσβεστους, όλα κλειούσε μέσα του το φίλι εκείνο, το πρώτο μας φίλι. Κλειούσε μέσα του τον κόσμο ολον, πίκριες ξεχασμένες, σίχους άγραφους, που μόνον η καρδιά ξέρει να ψάλλη, νότιες μουσικής παλιās οδρα- νικιās μελωδίας, ένα ήλάκαιρο περασμένο, ένα γιο- μάτο ελπίδες, γιομάτο προσδοκίες μέλλον, κ' ένα χρυσό κ' εδνχιασμένο και μαγεμένο και ξετρελλα- μένο παρόν. “Αχ ! η μέρα, η ώρα κ' η στιγμή εκείνη !

Ζητάω, ζητάω σαν τρελλός τη σκιά του περα- σμένου!

“Η ελπίδα μονάχα, η μάγισσα ελπίδα από τότες με νανουρίζει. Πόσο γλυκειά είναι, μα και πόσες φο- ρές ψευτορά! Θέλω να την πιστέψω, θέλω ν' ακούσω στα στήθη μου μέσα τ' αταλό της οά χάρδι τραγουδι, θέλω να νοιώσω την άρμονία του όλη και θέλω, ό ναί, πώς το θέλω ! Να πιστέψω, πώς όλη μας η ζωή θε νάναι ένα μεγάλο, μεγάλο, πολύ μεγάλο, φίλι.

Νά μη ζητώ πειά τη σκιά του περασμένου !

Κέρκυρα

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΑΡΙΝΟΥ

ΙΤΙΑ

“Ο γήλιος έσοκίτιαζε, χλώμαζε το φεγγάρι,
Σώπαινε το πουλί,
Στου Δήμου τη λεβέντικη τη χίση,
Και στις Ίτιās την άμορφιά την ξακουστή.

“Ομως του Δήμου η Ρήγισσα λαχάρησε τα κάλλη,
Μιά σκοτεινή νυχτιά,
‘Απ' της Ίτιās τον κλέβει την άγκάλη
Γιά πάντα στην όρφάνεια άφίνει την Ίτιά.

Κι αντίλαλοι απ' της Ίτιās τους θρήνους όλ' η πλάση
‘Αντιλαλούν οι έομιές,
‘Αντιλαλούν λίμνες, βουνά και δάση,
Οι κάμποι αντιλαλούν κ' οι ποταμιές.

Κι' ο Χάροντας την άκουσε να κλαίει, τη συμπονάει
Και λέει αργού δειτρίο.
Σε λαγαδιές έρημιές, στο πλάι
Της ρεματιάς, θακρούζοντας θλιμμένη άνθηϊ.

ΔΕΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΤΟΥ ΜΟΥΛΤΑΤΟΥΛΗ

ΕΝΑΣ ΟΛΛΑΝΤΕΖΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

‘Από καιρό συλλογίζομαι να γράψω λίγα λόγια για το Multatuli, με σκοπό να γίνη γνωστός και στην Ελλάδα. Στη Γερμανία και στην Αυστρία, χωρίς ν' αναφέρουμε την πατρίδα του Όλλαντία, τόνονά του αναφέρεται πάντα με σεβασμό, όπως ται- ριάζει στα μεγάλα πνεύματα. Μ' έμποδίζεν όμως ως τώρα ο στοχασμός μήπως από ποιητικό ένθουσι- ασμό παίρνω για φώς την πυγολαμπίδα, και μή- πως θέλοντας τάχα να δείξω ένα μεγάλο ξένο πνεύ- μα στους πατριώτες μου βρεθώ στην άπάτη, και γελάσω κ' εκείνους που θα διαβάσουν τις άραδες μου. Δεν είχα όμως δίκιο. αν κι άρκετά δικαιολο- γημένος είταν ο δισταγμός μου. Ο Μουλτατούλη είχε μεγαλόστομος της αλήθειας κήρυκα. Τώρα το αισθάνθηκα κατάκαρδα που χάρις στο γερμανό Σπόρ έδιάβασα τις Ίδέες του και είδα πώς άναμοχλεύει ο νους του όλα τα φαντάσματα, όλες τις μορφές κι έλαφρότητες της σημερινής ζωής, που μας έχει περάσει στο σθέρκο οά ζυγό ή γιαά Συνήθεια. ‘Ακούστε τί γράφει γι' αυτόν ο Λέων Φρεϊδ :

“Στην έποχή μας, που πολλοί ψευτοπροφήτες βγαίνουν στη μέση, πρέπει πολύ να προσέχουμε από τους φιλοσόφους που σαν άθάνατοι Καρλαύικιοι ή- ρωες μας παρουσιάζονται συχνά μέσ' από μικρές πο- λιτείες. Έβουεθίσαμε να πιστεύουμε μόνο σ' εκεί- νους τους προφήτες που έδειξαν τέλεια την άρμονία στα λόγια και στα έργα τους. Έχորτάσαμε πλια από τους πολυλογάδες εκείνους που έχουν πάντα στο στόμα τους τα ώραία λόγια Ίσότης, έλευθερία κι ‘Αδερφωσύνη, κι όμως κρυφά κλέβουν το φώς και της έλευθερίας από τα παιδιά τους. “Επειτα δεν άγαπούμε πλέον και τους ποιητάδες που λαχταρούν για υπεράνθρωπος άγάπες και κόσμου μακρυνοός, και δεν έχουν μάτια να βλέπουν έδω στη γη ούτε την εύμορριά των κοριτσιών, ούτε την ποίηση της καθημερινής ζωής. Δεν άγαπούμε και τους άθεϊστα- δες που από το ρητορικό τους όθημα θορυβούνε κατά της Έκκλησίας και των παπάδων, κι έπειτα στέλνουν τα παιδιά τους να σπουδάσουν στα σχολεία των κα- λογηριών, καθώς δεν άγαπάμε και τους πιστούς, που η πίστη τους δεν είναι της καρδιάς, αλλά την έχουν για έπάγγεμα. ‘Από τους ποιητάδες και τους φι-

λοσόφους—και δεν υπάρχει βέβαια μεταξύ τους με- γάλη διαφορά—που όχι μόνον μ' εύχρίστητα τους διαβάζουμε, αλλά λέμε και πώς τους άγκυπούμε, δεν γυρεύουν βέβαια πολλοί από μας ούτε την εύμορφιά της φέρας, ούτε να μας θαμπώσουν με την έξυ- πνάδα του, με γυρεύουμε πρώτο και κύριο να βρί- σκουμε στο συγγραφέα τον άνθρωπο, που όχι σαν θεός, άπάνω από τη μικρότητά μας στα σύγνεφα θρονιάζεται, αλλά που να περιπλανάται γύρω μας, ν' άγωνίζεται, και ματωμένος άκόμα ν' άδράχνη το σπαθί, καθώς όλοι έμεις οι άνθρωποι που οι σκοτού- ρες μας βασανίζουν και υποφέρουμε, και παιδεύο- μαστε στον κόσμο.

Ένας τέτοιος άγωνιστής της ‘Αλήθειας και μεγάλος συγγραφέας ήταν ο Όλλαντέζος Eduard Douwes Dekker, που, επειδή ίσως έπαθε πολλά, ώνόμασε τον έαυτό του Multatuli (πολύπικτος). Η ζωή του Multatuli έχει κάποια σχέση με την έλ- ληνική ζωή. Μη ζιππάζεστε μ' αυτό που λέμε. Η έλληνική ζωή σήμερα το έλευθερο βασίλειο τ' όλα τα στάδια της και σ' όλες τις σχέσεις της, με δυό πράματα είναι δεμένη, με την πολιτική και με την υπαλληλία, και σαυτό τα δυό στρέφεται, βαρρς κανείς, όλη η προσοχή κι όλη η ένεργεια των ση- μερινών Ρωμιών. Αί, λοιπόν κι ο Multatuli είταν δεκαεπτά χρόνια υπάλληλος της πατρίδας του Όλ- λαντίας στις ‘Ανατολικές Ίνδιες, και τόσο πολλά έπαθε και είδε σ' αυτό το στάδιο που τον έκλεισε η κυβερνητική μηχανή, ώστε άναγκάστηκε ύστερ' από δεκαεπτά χρόνια να τ' άφήρη, και να γυρίση στο ‘Αμστερδαμ. Έγεννήθηκεν εκεί στα 1820, έστάλ- θηκε στις Ίνδιες στα 1840, έγύρισε πίσω στην πα- τριδα του στα 1856, και στα 1886 άπέθανε. Στην επιστροφή του ήθέλησε ν' άνακατωθί και στην πο- λιτική με τον πόθο και την έλπιδα να διορθωθί ησα έλευσία και τάπια του έδειξε η πείρα ως υπαλ- λήλου. Μά φαίνεται ότι στην Όλλαντία, καθώς και στα δικό μας τον τόπο, αυτά τα πράματα δεν διορθώνονται εύκολά, κι ο Mutatuli έπηρε την άποψη να τ' άφήρη όλα αυτά, και ν' άρχισι τον πόλεμο κατά της διαφθοράς με το βιβλίο.

Με το πρώτο του μ.θιστόρημα, τον Max Havel- laar έφανερωσεν όλη την ύπόσταση, κ' έδειξεν όλη την ψυχή των ανθρώπων της μακρυνης ‘Ανατολής. Έκει έξωγράφισε και τί έτραβούσαν οι μακρυνοί εκείνοι υπήκοοι της Όλλαντίας από την πίεση και την άγριότητα των κυβερνητικών της υπαλλήλων.

μια μέρα να τότες πολεμήσουμε άποτελεσματικά. Οί Βούλγαροι ζούνε σήμερα; ή ζωή τους λοιπόν πρέπει να μας κεντρίσει, για νάρχινήσουμε να ζούμε και μείς».

Η ΧΑΡΗ. “Ολο γι' αυτό το ζήτημα μιλάει; Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (διπλώνοντας τα χερσιά). Σ' αυτό που του άντέγραφα τώρα, όλο γιά τους όχτρούς μας μιλάει. Τούχω όμως αντιγράψει, άλλες φορές, κι άλλα κεφάλαια από το βιβλίο του. Ένα μάλι- στα που το επιγράφει «δ' Ιεροκήρυκας» να του το ζητήσεις καμιά μέρα να το διαβάσεις. Στο κεφά- λαιο αυτό κρύβεται και το μεγάλο του όνειρο, που νειρεύεται να γίνει μια μέρα Ιεροκήρυκας και να κηρύξει στις έκκλησιές, στους δρόμους, παντού, όχι το λόγο του Θεού, μα το λόγο της ‘Αλήθειας, της πατριωτικής και της κοινωνικής ‘Αλήθειας, που δεν άκούστηκε, λέει, ίσια με σήμερα, γι' αυτό κ' η Πατρίδα μας, προσκυνώντας και λατρεύοντας το Ψέμα, κατακυλάει συντροφιά με δαυτό στον γκρε- μό. ‘Αξίζει να το διαβάσεις. Πιστέψέ με.

Η ΧΑΡΗ. ‘Ορατο θέναι, ώραίο. Το φαντά- ζομαι. Φκντάζομαι και τον κ. Λάμπρο Ιεροκή- ρυκά! Χά χά χά! Τόνη φαντάζομαι με τα ράσα!.. Δέ μου λές, ‘Ελενίτσα μου, την άγαπούσε τη γυ- ναίκα του ο κ. Λάμπρος;

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Την άγαπούσε; Τί λές, καλέ; Την έλάτρευε. Μάς τούλεγε ο μακκρίτης ο πατέρας κάθε ώρα και στιγμή. Μά κι ο ίδιος τόσες φορές μου τούχει πει. Έτυχε να πάς καμιά φορά στην κά- μαρά του;

Η ΧΑΡΗ (ξαφνιάζεται). Στην κάμαρά του; τί να κάνω στην κάμαρά του; Τί δουλιά έχω γώ στην κάμαρά του;

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Έτσι σάρώτητα. Έγώ πήγα μια φορά που είτανε άρρωστος. Την εικόνα της, μια μεγάλη εικόνα, την έχει πάνω από το κρεβάτι του... και μια μικρούλα, οά γκόλο του, κρεμα- σμένη με χρυσή άλυσίδα στα σίδερα του κρεβατιού του, πάνω από το κεφάλι του... Και πλιά της ένα όμορφο κοριτσάκι, δυό χρονών, τετραέξανθο και πα- χουλό, τη μικρούλα του τη Φλώρα, που πέθανε τρεις μήνες μπροστινότερα από τη μητέρα της. ‘Η γυ- ναίκα του από τον καημό της Φλώρας μαράζωσε και πέθανε. “Νά, μου είπε δείχνοντάς της οά μένα. “Αυτές είναι οι Παναγιές μου, η θρησκεία μου. Αύ- τές οι δυό και με' άλλη ψυχή πάναγνη...

Η ΧΑΡΗ. Σου μίλησε και γι' άλλη; Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ναι, μου μίλησε. Η ΧΑΡΗ. Σου είπε και τόνονά της; Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. “Οχι! Ψυχή πάναγνη μου την

είπε, κι όντας τον άρώτητα παιά είναι, οαί ψυχές δ ν έχουν όνομα, μούπε χαμογελώντας. ‘Η “Άγια Τριάδα μου είναι αυτή», πρώτιστα ύστερ' από λίγη ώρα.

Η ΧΑΡΗ (λυπημένη). Και γώ!.. Και γώ!.. Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Και σύ; Γιατί και σύ; Τί τού- κανες έσύ γιά να πικρύνεις τόσο;

Η ΧΑΡΗ. Τίποτα!.. Σου τ' έρκίζομαι, τί- ποτα. Μά δεν πρέπει να τους πικρύνει ποτές κα- νένας τέτοιος άνθρωπος.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Είδες πώς γέλασε; Πιό νιός κι από το μακαρίτη τον πατέρα, και φαίνεται οά να πέρασε και τα πενήντα. Χιδόν τα μαλλιά του...

Η ΧΑΡΗ. Μά ή καρδιά του... Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. “Όσο από καρδιά κι από μυαλό, παληκίρι...

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ (άπόξω). “Ελα, ‘Ασπασία, κου- νήσου λίγο και φτάσαμε!

Η ΧΑΡΗ. Όψ! ‘Ο νεκροκόρης!.. ‘Ο θεός σου! Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Το όψ! αυτό το βγάξω και γώ από την ψυχή μου κι άς είναι κι άδερφός της μητέρας μου!

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ (πάντα άπόξω). Φτάσαμε! Φώ- ναζε νάρθουνε και τα βιολιά να πάρουμε τη νύφη. (Μπαίνει μέσα και πίσω του έρχεται η κ. Μαυρή.